

Eindrapport

ACTUALISEREND VLEERMUISONDERZOEK 2014 PROVINCIEHUIS GELDERLAND TE ARNHEM

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

ACTUALISEREND VLEERMUISONDERZOEK 2014 PROVINCIEHUIS GELDERLAND TE ARNHEM

rapportnr. 2014.1566

september 2014

In opdracht van:
Provincie Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DE PLANNEN.....	2
1.4 OPBOUW RAPPORT	3
 2. BESCHERMDE SOORTEN.....	4
2.1 FLORA- EN FAUNAWET	4
2.2 RODE LIJST	4
 3. ECOLOGIE VLEERMUIZEN	6
 4 METHODE	7
4.1 INLEIDING.....	7
4.2 VELDONDERZOEK.....	7
 5 RESULTATEN.....	8
 6 CONCLUSIE.....	10
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	11
 BIJLAGE 1. BEGRIPPEN	12

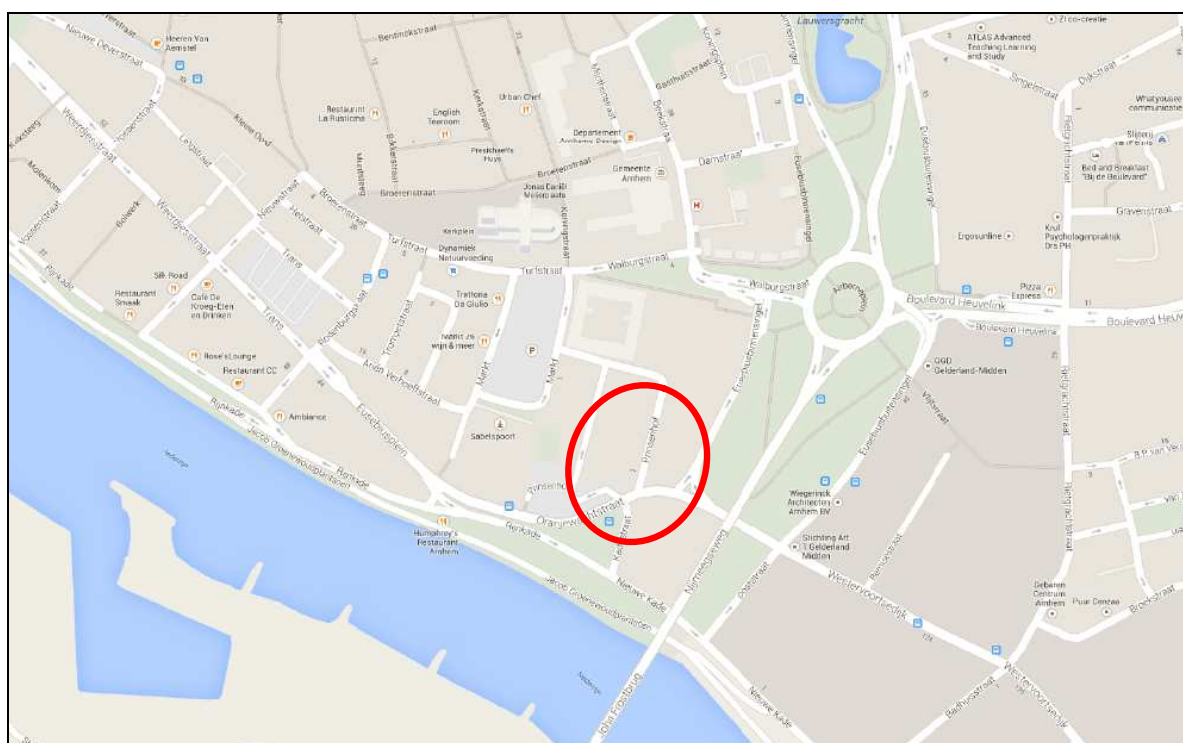
1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Momenteel wordt gewerkt aan de gedeeltelijk vernieuwing van het provinciehuis te Arnhem (zie figuur 1 voor de ligging). Op basis van onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2013) is bepaald dat het gebied van waarde is voor beschermde vleermuizen die door de wijziging negatief kunnen worden beïnvloedt. Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen gevraagd om het actueel voorkomen en het terreingebruik van beschermde vleermuizen inzichtelijk te maken. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar vleermuizen.

1.2 Het plangebied

Het plangebied is gelegen in het centrum van Arnhem (In figuur 2). Voor een omschrijving van het gebied wordt verwezen naar Adviesbureau Mertens (2013).

Figuur 1. Globale ligging van het Provinciehuis te Arnhem.

1.3 De plannen

De plannen zijn sinds 2013 niet wezenlijk veranderd. Voor een omschrijving van de plannen wordt verwezen naar Adviesbureau Mertens (2013).

1.4 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de ecologie van vleermuizen (hoofdstuk 2) komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen.
- De conclusie over de betekenis van het plangebied voor vleermuizen.

In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. BESCHERMDE SOORTEN

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van de soortbescherming in de Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). Deze soortenbescherming van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, hollen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn.

Een ruimtelijke ingreep kan gepaard gaan met negatieve effecten op planten en dieren. Om een ruimtelijk plan tot uitvoering te kunnen brengen die negatieve effecten heeft op beschermde soorten, is in een aantal gevallen een ontheffing van het Ministerie van Economische Zaken noodzakelijk. Om een dergelijke ontheffing te kunnen verkrijgen, moet aangetoond worden dat de voorgenomen ruimtelijke ingreep geen afbreuk zal doen aan de gunstige staat van instandhouding van de beschermde soorten. Qua mate van bescherming kan onderscheid worden gemaakt in de volgende drie beschermingsregimes.

Algemeen voorkomende soorten (categorie 1: lichte bescherming)

Voor algemeen voorkomende soorten zoals haas, egel, veldmuis, bruine kikker of gewone pad geldt sinds begin 2005 een algemene vrijstelling. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd als zij worden geschaad op voorwaarde dat met deze soorten goed omgegaan wordt: zij mogen niet onnodig gedood of gewond worden en activiteiten dienen buiten de kritieke periode plaats te vinden.

Minder algemeen voorkomende soorten (categorie 2: matige bescherming)

Voor soorten die minder algemeen voorkomen als eekhoorn, steenmarter, levendbarende hagedis en diverse soorten orchideeën geldt dat een ontheffing vereist blijft bij ruimtelijke ingrepen die negatieve effecten voor deze soorten hebben. Een uitzondering hierop kan gemaakt worden als wordt gewerkt volgens een door de Minister van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode. In zo'n gedragscode geeft een sector of initiatiefnemer zelf aan welke gedragslijnen men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij het hebben van een gedragscode voor de minder algemeen voorkomende soorten is alleen nog een ontheffing nodig voor werkzaamheden die niet conform de gedragscode worden uitgevoerd.

Strikt beschermde soorten (categorie 3: strikte bescherming)

Voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, vanwege de Vogelrichtlijn te beschermen vogelsoorten en soorten die zijn opgenomen bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (o.a. ringslang, hazelworm, boommarter, das en waterspitsmuis) geldt dat een ontheffing alleen wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten, er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat en er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel in 2009 herzien. Aan de op deze lijst genoemde soorten komt bescherming toe voor zover zij vallen onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet.

Alleen op basis van 'gunstige staat van instandhouding' kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die niet afnemen in aantal (geen Rode lijstsoort) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten die wél op de Rode lijst staan) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk, ondanks dat zij niet zijn beschermd. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet). Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats.

3. ECOLOGIE VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootoorvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken dus verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of dikke bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

4 METHODE

4.1 Inleiding

Ten behoeve van de inventarisatie van zijn vier inventarisatieronden uitgevoerd. In tabel 1 wordt van deze inventarisatieronden een overzicht gegeven. Alle onderzoeksronden zijn bij geschikte omstandigheden uitgevoerd.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar het voorkomen van vleermuizen ter plaatse van en direct rond het Provinciehuis te Arnhem.

Datum	Onderzoeksopzet
Voorjaar	
- 10 juni 2014	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen
- 9 juli 2014	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen
Voorherfst	
- 16 augustus 2014	Balts-, paar en foerageerplaatsen
- 4 september 2014	Balts-, paar en foerageerplaatsen

4.2 Veldonderzoek

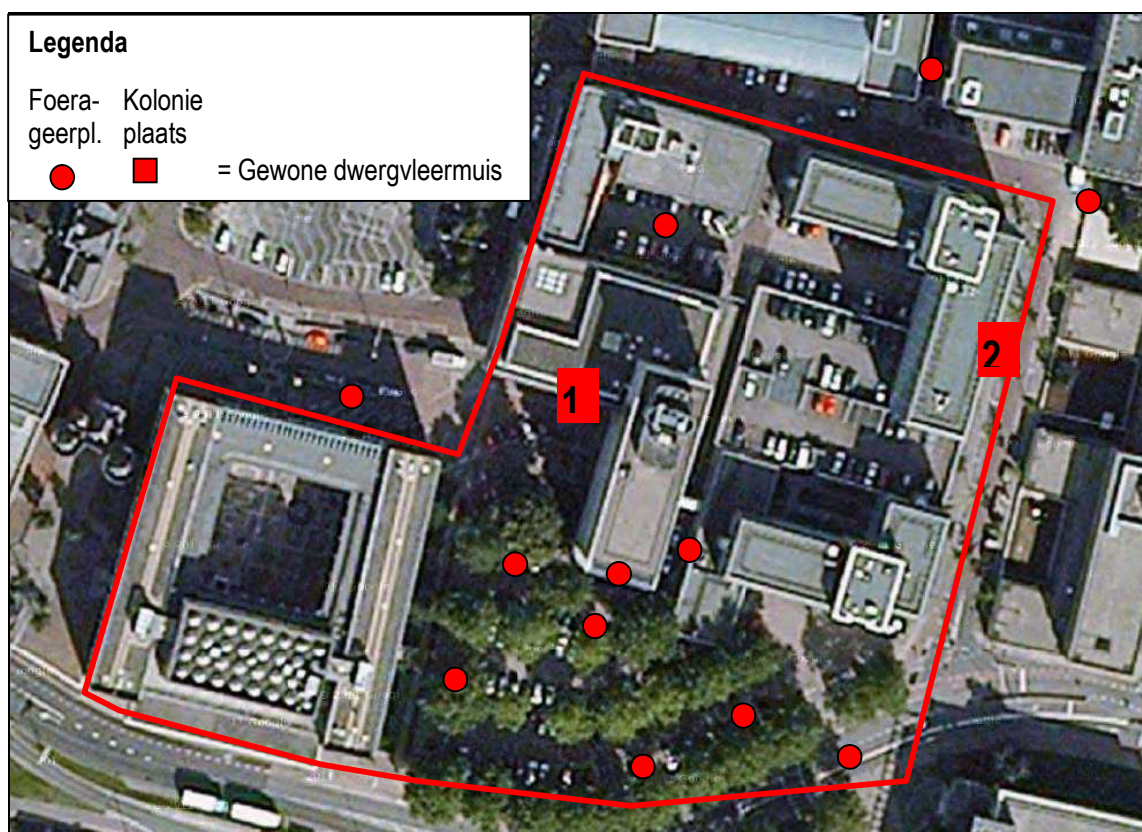
Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2013).

5 RESULTATEN

Voorjaar

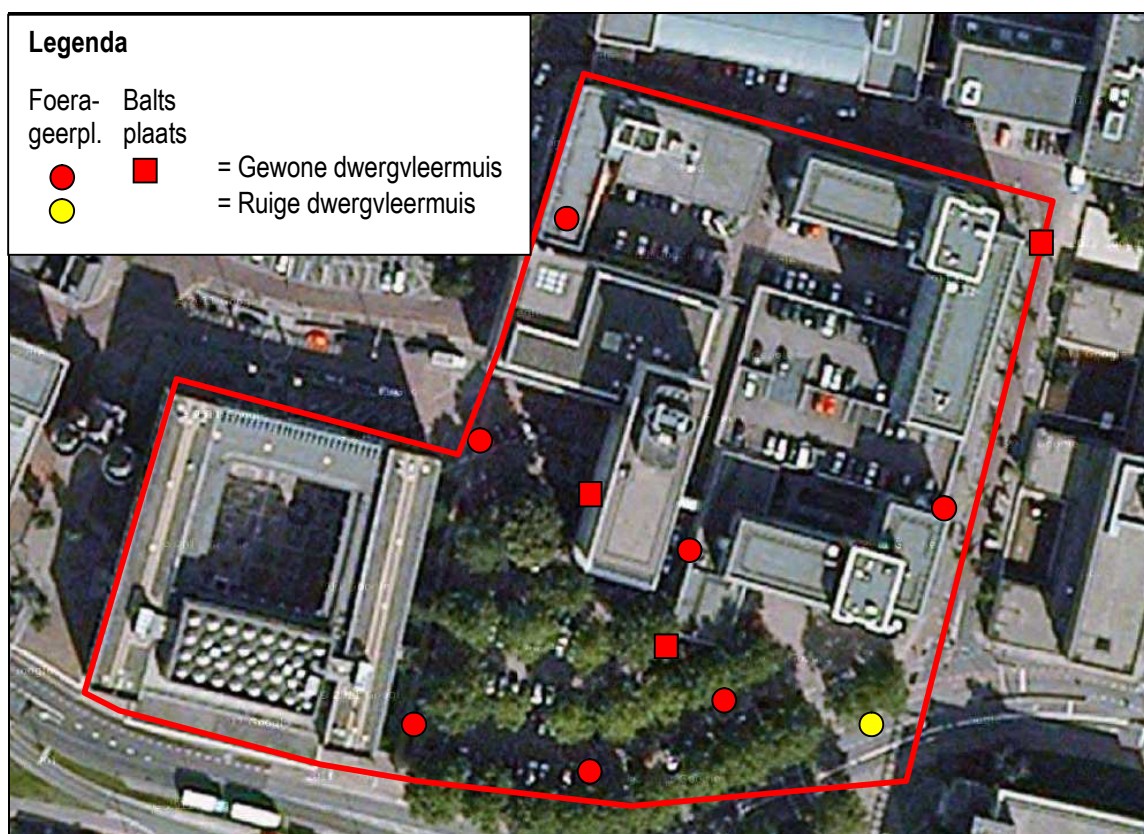
Er zijn in het voorjaar van 2014 alleen gewone dwergvleermuizen foeragerend aangetroffen. Daarnaast werd vastgesteld dat de bekende verblijfplaatsen nog steeds worden gebruikt. Er zijn geen kolonieplaatsen of vliegroutes vastgesteld. In figuur 2 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 2. waarnemingen van vleermuizen in het voorjaar ter plaatse van en direct rond Het Gelders Huis te Arnhem.

Voorherfst

Er zijn in de voorherfst gewone dwergvleermuizen en ruige dwergvleermuizen foeragerend aangetroffen. Er zijn daarnaast balts- of paarplaatsen vastgesteld van gewone dwergvleermuizen. In figuur 3 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 3. waarnemingen van vleermuizen in het voorherfst ter plaatse van en direct rond Het Gelders Huis te Arnhem.

6 CONCLUSIE

Momenteel wordt gewerkt aan de gedeeltelijke vervanging van het Provinciehuis te Arnhem. Het voorkomen en eventuele negatieve effecten op beschermde vleermuizen kon niet worden uitgesloten. Op grond hiervan is een actualiserend veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen en de eventuele verspreiding van vleermuizen.

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat in het gebied gewone en ruige dwergvleermuizen foerageren. Op de reeds bekende plaatsen verblijven de vleermuizen. De situatie is niet wezenlijk anders dan de inventarisatie uit 2013.

Op grond van bovenstaande analyse kan worden gesteld dat de in 2013 voorgesteld mitigerende maatregelen voor de vleermuizen passen bij de huidige ecologische situatie. Er hoeven derhalve geen verdere ecologische maatregelen getroffen te worden.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2014. Het voorkomen en de consequenties van beschermde soorten ter plaatste van en direct rond Het Gelders Huis. Wageningen, 1-21.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2009. Besluit Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Netwerk Groene Bureaus, 2013. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.

BIJLAGE 1. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601

Eindrapport

**ECOLOGISCH WERKPROTOCOL GEWONE DWERGVLEERMUIS
PROVINCIEHUIS GELDERLAND TE ARNHEM**

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL GEWONE DWERGVLEERMUIS PROVINCIEHUIS GELDERLAND TE ARNHEM

rapportnr. 2014.1790

juni 2014

In opdracht van:
Provincie Gelderland
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

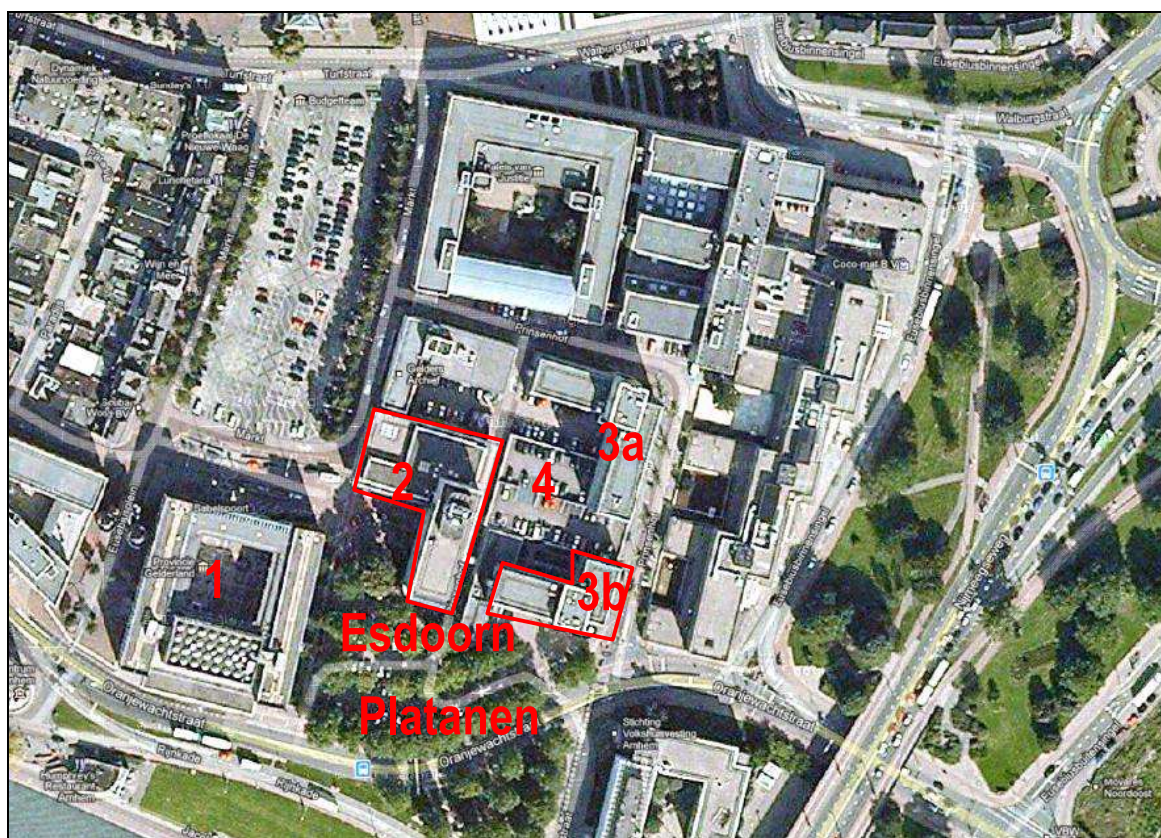
INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 ACHTERGROND	2
1.3 FLORA- EN FAUNAWET	3
1.4 DOELSTELLING VAN HET ECOLOGISCH WERKPROTOCOL	3
1.5 OPBOUW ECOLOGISCH WERKPROTOCOL	3
2 ORGANISATIE EN COMMUNICATIE	4
2.1 CONTACTPERSONEN EN ONDERAANNEMERS	4
2.2 DOCUMENTEN	4
2.3 COMMUNICATIE	5
3 BESCHRIJVING EISEN	6
3.1 ALGEMENE VOORWAARDEN IN DE ONTHEFFING	6
3.2 SPECIFIEKE VOORWAARDEN IN DE ONTHEFFING	7
3.4 PROJECTPLAN	8
4 ECOLOGIE VAN DE GEWONE DWERGVLEERMUIS	9
5 UITVOERING ALGEMEEN	11
5.1 BEOOGDE PLANNING	11
5.2 ECOLOGISCHE BEGELEIDING	11
5.3 PLANNING VERSUS SEIZOENSACTIVITEITEN BESCHERMDE SOORTEN	11
5.4 BESCHERMDE SOORTEN WORDEN AANGETROFFEN TIJDENS UITVOERING	12
5.5 AFWIJKINGEN VAN DE ONTHEFFING	12
5.6 NIET VOORZIENE SITUATIES	12
6 UITVOERING FUNCTIEVRIJ MAKEN	13
6.1 NIET VOORZIENE SITUATIES	13
6.2 CHECK TERREIN OP POTENTIEL ECOLOGISCHE KNELPUNTEN	13
7 UITVOERING	14
 BIJLAGEN	 15
 1. BESLUIT EN ONTHEFFING FLORA- EN FAUNAWET	 16

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

De Revitalisering Provinciehuis Gelderland vindt plaats in verschillende fasen. Voor de huidige fase het strippen van Rijnstate (gebouw 2 op onderstaande kaart) heeft de Provincie Gelderland ontheffing verkregen van de Flora- en faunawet. Een voorwaarde in de ontheffing is dat er een ecologisch werkprotocol wordt opgesteld waarin de voorwaarden van de ontheffing nader worden ingevuld. Op grond hiervan heeft de Provincie Gelderland aan Adviesbureau Mertens BV uit Wageningen gevraagd om dit werkprotocol op te stellen. Onderhavig rapport voldoet aan deze vraag.

Figuur 1. Kaart met ligging van de deelgebieden (1 = Provinciehuis, 2 = Rijnstate, 3a = Prinsenhof A, 3b = Prinsenhof B, 4 = parkeren).

1.2 Achtergrond

Het plangebied en de plannen zijn sinds de ontheffingsverlening niet veranderd. Voor een beschrijving van dit gebied en de plannen wordt dan ook verwezen naar het onderliggende onderzoek ten behoeve van de ontheffingsaanvraag voor het totale terrein.

1.3 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet die per 1 april 2002 in werking is getreden, zijn regels gegeven over de bescherming van de in het wild levende planten- en diersoorten, mede ter uitvoering van Europese Richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn). De soortenbescherming van de Habitatrichtlijn is geïntegreerd in de Flora- en faunawet. Deze soortenbescherming houdt in dat handelingen zoals het doden, opzettelijk verontrusten, verstoren of vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen, holen, nesten, eieren van dieren en het uitgraven, plukken en vernietigen van groeiplaatsen van planten verboden zijn. Dit betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader). Naast de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet geldt de zorgplicht ten aanzien van alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde planten:

Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, onwortelen of op een andere manier van de groeiplaats

verwijderen van planten.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten.

Verboden handelingen met betrekking tot beschermde dieren:

Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog van bovenstaande doelen opsporen van dieren.

Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren.

Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.

Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van dieren.

1.4 Doelstelling van het Ecologisch werkprotocol

Het doel van het Ecologisch werkprotocol is het weergegeven van ecologische voorwaarden en oplossingen zodat geen strijdige handelingen worden uitgevoerd met de Flora- en faunawet waarvoor geen ontheffing is verleend, en daarnaast het op een juiste wijze vorm geven van de voorwaarden zoals deze zijn genoemd in de ontheffing.

1.5 Opbouw Ecologisch werkprotocol

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de organisatie, communicatie en welke documenten ten grondslag liggen aan het Ecologisch werkprotocol. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de eisen van de ontheffing en andere relevante documenten. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de ecologische eisen van de relevante soort(groep)en. Daarna wordt in hoofdstuk 5 ingegaan op de ecologische begeleiding. In hoofdstuk 6 en 7 wordt tot slot ingegaan op de uitvoering van het vrijmaken van het terrein bij het amoveren van het gebouw.

2 ORGANISATIE EN COMMUNICATIE

2.1 Contactpersonen en onderaannemers

De vernieuwing van het provinciehuis wordt gerealiseerd door de provincie Gelderland:

Bezoekadres: Markt 11, 6811 CG Arnhem

Postadres: Postbus 9090, 6800 GX Arnhem

Telefoon: 026-3599111

Fax: 026-3599480

E-mail: post@gelderland.nl

Contactpersoon: De heer P-J van der Eijk

T: 026-3598486

E: p.vander.eijk@gelderland.nl

Directievoedingr:

Contactpersoon : *...nog nader in te vullen*

.....

.....

De ecologische begeleiding vindt plaats via:

Adviesbureau Mertens B.V.

Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom

Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

Contactpersoon: De heer F. (Frank) Mertens

T: 0317-428694

M: 06-29458456

I: www.adviesbureau-mertens.nl

E: info@adviesbureau-mertens.nl / mertens_frank@hotmail.com

2.2 Documenten

Voor de sloop en realisatie fase blijft de Flora- en faunawet onverkort van kracht. In verband met de ontwikkeling zullen wel een aantal verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden. Voor deze overtredingen is een ontheffing onder voorwaarden afgegeven door het Ministerie van Economische Zaken. In de voorwaarden van de ontheffing wordt verwezen naar de activiteitenplan; deze dient te worden opgevolgd, tenzij anders in de ontheffing is weergegeven.

2.3 Communicatie

Aanspreekpunt voor de ecologische begeleiding is de heer Frank Mertens van Adviesbureau Mertens BV. Bereikbaar op telefoonnummer 0317-428694 of 06-29458456.

3 BESCHRIJVING EISEN

In dit hoofdstuk worden de voorwaarden van de ontheffing weergegeven en wordt direct een toelichting gegeven op de voorwaarden of wordt verwezen waar deze toelichting te vinden is.

3.1 Algemene voorwaarden in de ontheffing

Voorwaarde in de ontheffing	Toelichting
1. De ontheffing wordt slechts voor de in de ontheffing genoemde soort en beschreven verboden handelingen verleend.	De volgende soorten zijn in de ontheffing genoemd: - Gewone dwergvleermuis Voor deze soort wordt ontheffing verleend voor artikel 11.
2. De ontheffing geldt alleen voor de uitvoering van de werkzaamheden, zoals vermeld in de projectomschrijving voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.	Voor een toelichting hierop wordt verwezen naar paragraaf 3.4 van onderhavig werkprotocol.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.	Het betreft hier andere matig of zwaar beschermde soorten in de zin van de Flora- en faunawet. Mochten deze worden aangetroffen, en betreft het geen zwervend dier, dan dient aanvullend ontheffing te worden aangevraagd.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.	Vieya. Het wegvangen van beschermde diersoorten en de begeleiding van voorwaarden wordt uitgevoerd door Adviesbureau Mertens B.V. te Wageningen. Voorstel: De verantwoordelijkheid blijft aan ontheffinghouder, maar tijdens de werkzaamheden ligt de taak en verantwoordelijkheid bij de opdrachtnemer om conform het werkprotocol te handelen en vooraf tijdig de ecologische begeleiding in te schakelen.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren	In de bouwkeet zal een kopie van de ontheffing met onderhavig werkprotocol worden neergelegd. Tevens dient het Projectplan aanwezig te zijn. Beide stukken dienen bekend te zijn bij de werkuitleiders.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.	Als bekend is wanneer wordt gestart met de feitelijke (voorbereidende) werkzaamheden dient het formulier gefaxt en verzonden te worden aan Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Min. van EZ.

3.2 Specifieke voorwaarden in de ontheffing

Voorwaarde in de ontheffing	Toelichting
7. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals opgenomen in paragraaf 6.2 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Het voorkomen en de consequenties van beschermde soorten ter plaatste van en direct rond het Gelders Huis' van november 2013 (bijlage 2 bij dit besluit).	De maatregelen als beschreven in het rapport zullen worden gevolgd, indien niet nader aangevuld met eisen vanuit de ontheffing. (zie hiervoor ook bijlage 1: Besluit en ontheffing)
8. De tijdelijke en permanente verblijfplaatsen dienen: • Binnen het kerngebied van de groep, zo mogelijk binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats te worden geplaatst en dit buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. • Verschillende microklimaten aan te bieden (clustering met verschillende richtingen). • Een locatie te hebben die gelijk of beter van kwaliteit is aan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte), aanvliegroute, vrije vliegruimte en lichtvrij en vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren. • Bij voorkeur aan gebouwen geplaatst te worden, bij uitzondering aan bomen. • Wat betreft locaties van tijdelijke vervangende zomerverblijfplaatsen van > 10 dieren, te worden afgestemd op aansluiting op een nabije vliegroute.	De tijdelijke verblijfplaatsen zijn reeds geplaatst en voldoen aan onderhavige eisen.
9. Voor tijdelijke vervanging van zomerverblijfplaatsen met >10 dieren geldt een gewenningsperiode van minimaal 6 maanden waarin de gewone dwergvleermuizen actief zijn, met voorkeur inclusief het paarseizoen.	De tijdelijke kasten zijn opgehangen in maart 2014 en de sloop is voorzien na de bouwvak. Het betreft derhalve een periode van zes maanden en daarbij komt dat het geen groepen zijn van meer dan 10 dieren.
10. U geeft aan rekening te houden met de kwetsbare periodes van de gewone dwergvleermuis. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van vleermuizen.	De kwetsbare periode van deze groep is het voorjaar en de zomer. Daarna zijn de vleermuizen mobiel.

Overige voorschriften	Toelichting
11. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.	Onderhavig bureau is betrokken geweest bij het onderzoek, de aanvraag en zal verder betrokken zijn bij de uitvoering.
12. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.	Onderhavig rapport betreft het ecologisch werkprotocol. De werknemers, met name de uitvoerder is op de hoogte van onderhavig protocol en de strekking daarvan.
13. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.	Van de activiteiten en werkzaamheden zal een logboek worden bijgehouden. In het logboek wordt aangegeven welke handelingen zijn verricht en hoe gehandeld moet worden. Regelmatig zullen kopieën van het logboek worden gezonden aan de ontheffinghouder / opdrachtgever.
14. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.	Het is niet aannemelijk dat de gestelde termijn niet voldoende is.
15. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Ondernemend Nederland, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.	Adviesbureau Mertens heeft goede contacten met Ondernemend Nederland.

3.4 Projectplan

In 2013 is een projectplan opgesteld, gevolg door overleggen en aanvullende detailbrief dat de basis vormde van de ontheffingsaanvraag van onderhavig gebied. In de stukken behorende bij de ontheffing wordt verwezen naar het projectplan. Er wordt gesteld dat er moet worden gewerkt volgens de stukken, tenzij anders is weergegeven in de ontheffing. In het volgende hoofdstuk worden de planning en de activiteiten hierop aangepast en weergegeven.

4 ECOLOGIE VAN DE GEWONE DWERGVLEERMUIS

Levenswijze

De gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) is de “dwerg” onder de vleermuizen; hij is zo klein dat hij in een luciferdoosje past. Het gewicht is 3,5 tot 9 gram en heeft een spanwijdte van ongeveer 20 centimeter. De gewone dwergvleermuis is de talrijkste soort van Nederland en wordt overal aangetroffen met een opgaande structuur als bebouwing en bomen. Hierbij is bebouwing een vereiste omdat de gewone dwergvleermuis uitsluitend verblijft in gebouwen^{1,2}. Zowel in de winter als in de zomer verblijft een gewone dwergvleermuis derhalve in gebouwen. Soms verblijven gewone dwergvleermuizen zelfs jaarrond in een zelfde verblijf³. In ieder geval ligt de afstand tussen zomer- en wintergebied niet ver uit elkaar; voor 95% van de gewone dwergvleermuis ligt zowel het zomer- als winterverblijf binnen een gebied met een straal van 15 kilometer⁴. In Nederland zijn echter maar weinig overwinteringsplaatsen van gewone dwergvleermuis bekend³. Mogelijk komt dit doordat een deel van de populatie verspreidt overwintert. Kraamkolonies van gewone dwergvleermuizen bestaan doorgaans uit enkele tientallen dieren. Kolonies van gewone dwergvleermuis verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of onder daklijsten. In mei worden de kolonies van gewone dwergvleermuis gevormd om rond eind juli weer geleidelijk uiteen te vallen^{5,4}. Zodra de jongen volgroeid zijn, verdwijnen de volwassen vrouwtjes uit de kolonie om de kolonies van mannetjes op te zoeken om te paren. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. Deze mannetjes leven solitair of in kleine groepjes, meestal in de buurt van kraamkolonies. Met name in augustus en september zijn de mannetjes van gewone dwergvleermuis dan solitair.

In de periode tussen winter- en zomerverblijfplaatsen bezoeken gewone dwergvleermuizen zogenaamde “tussenkwartieren”. Grote groepen dieren veroorzaken dan een invasie in een gebouw^{3,6}.

Foeragegedrag en voedselkeuze

Gewone dwergvleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Dit ligt aanzienlijk hoog doordat het lichaamsgewicht vrij laag ligt ten opzichte van het lichaamsoppervlak en de activiteit. De dwergvleermuis jaagt op kleine insecten, voornamelijk mugjes en schietmotten, maar ook motten en gaasvliegen. Ze vangen geregeld meer dan driehonderd insecten per nacht. Dwergvleermuizen jagen in de beschutting van bebouwde omgeving en bijvoorbeeld langs straatlantaarns. Dwergvleermuizen worden eveneens veelal aangetroffen in of direct nabij groene gebieden als parken, bossen en lanen e.d.. De voorkeur voor hoge begroeiing blijkt vooral in het cultuurlandschap. Zo jagen ze vooral bij lijnvormige elementen zoals bomenrijen, houtwallen, holle wegen, en dijken met boombeplanting, maar ook bij erfbeplantingen en windsingels rondom boerderijen of bosjes rondom bebouwingskernen⁷. Water is hierbij een mede belangrijke factor in de kwaliteit van het foeragegebied.

¹ Glas, G.H., 1986. Atlas van de Nederlandse vleermuizen 1970-1984; alsmede een vergelijking met vroegere gegevens. Zoologische Bijdragen nr. 34, RMNH, Leiden (1-97).

² Limpens, h., Mostert, K., Bongers, W., 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. KNNV Utrecht, 1-234.

³ Maier, C., 1992. Activity patterns of pipistrelle bats (*Pipistrellus pipistrellus*) in Oxfordshire. *Journal of Zoology*; 228, 69-80.

⁴ Grimbeger, E., Bork, H., 1978. Untersuchungen zur Biologie, Ökologie und Populationsdynamik der Zwergfledermaus, *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774), in einer groben Population in norden der DDR. Teil 1 en Teil 2. *Nyctalus* (N.F.). 1: 55-73 (teil 1), *Nyctalus* (N.F.), 1:P 122-136.

⁵ Bekkering, G.H., & Ridder, R.M., 1971. Onderzoek aan een zomerkolonie van *Pipistrellus pipistrellus* (Schreber, 1774) in het seizoen 1970 en 1971. Doctoraalverslag 1-34.

⁶ Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het Landschap. Schuyt & o, Haarlem 1-216.

⁷ Limpens, h., Mostert, K., Bongers, W., 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. KNNV Utrecht, 1-234.

Verblijfplaatsen

Als de schemering valt verlaten gewone dwergvleermuizen de kolonieplaatsen en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Gewone dwergvleermuizen foerageren gemiddeld binnen een straal van 1,5 tot 2 kilometer (tot maximaal 5 kilometer) van de kolonie⁸. Gedurende de nacht jagen ze op verschillende plaatsen en tussen deze plaatsen op de vliegroutes; daarom zijn lijnvormige landschapselementen voor de gewone dwergvleermuis een favoriete plaats om te foerageren ^{8,9}. Daarbij komt dat kleine insecten langs opgaande begroeiing veel meer voorkomen dan in open agrarische gebieden^{10,11}). Opgaande lijnvormige landschapselementen voor de gewone dwergvleermuis zijn derhalve van wezenlijke waarde. In Zwolle en in Enschede maken bijvoorbeeld gewone dwergvleermuizen gebruik van Parkachtige structuren als foerageerroute naar het buitengebied langs de stadsrand^{12,13}

⁸ Recey, P.A., Swift, S.M., 1985. Feeding ecology of *Pipistrellus pipistrellus* during pregnancy and lactation. I: Foraging behaviour. *Journal of Animal Ecology*, 54: 205-215.

⁹ Kowalski, M., Lesinski, 1990. The food of the tawny owl (*Strix aluco*) from near a bat cave in Poland. *Bonner Zoologische Beiträge*, 41 (1): 23-26.

¹⁰ Karg, J., Ryszkowski, L., 1985. Influence of Agricultural landscape configuration on the density and stratification of insect flight. *Arch. Naturschutz und Landschaftsforschung* 25 (4): 247-255.

¹¹ Lewis, T., 1969. The diversity of the insect fauna in a hedgerow and neighbouring fields. *Journal of Applied Ecology* 6: 453-458.

¹² Kapteyn, K., Martens, V., 1991. Vleermuizen in het herinrichtingsgebied "Enschede Zuid" LNV, Zwolle.

¹³ Martens, V., Mostert, K., 1990. Vleermuizen in het herinrichtingsgebied stadsrand Zwolle in 1990. Directie Natuur Zwolle.

5 UITVOERING ALGEMEEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitvoering. Er wordt aangegeven hoe de ecologische begeleiding dient plaats te vinden en hoe de planning zo veel mogelijk wordt aangesloten op de uitvoering.

5.1 Beoogde planning

De beoogde planning is om de afbraak te starten na de bouwvak van 2014 (september 2014). Op basis van de uitleg zoals gegeven in hoofdstuk 3, conform de ontheffing Flora- en faunawet, kan ook worden gestart met de sloop (er is geen gewenningsperiode omdat de groepen kleiner zijn dan 10 dieren en er al in het vroege voorjaar vleermuiskasten zijn opgehangen).

5.2 Ecologische begeleiding

Alle werkzaamheden zullen worden begeleid door onderhavig bureau. Dit controleert het werkterrein voor de uitvoering van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde diersoorten. Indien nodig worden deze dieren verjaagd of weggevangen. De grondwerkzaamheden of bouwwerkzaamheden vinden plaats na groen licht van onderhavig bureau. Dit wordt vastgelegd in een memo per cluster van ingeplande werkzaamheden. De omvang van de memo's en de verschijningsfrequentie is dus nu nog niet aan te geven. Adviesbureau Mertens BV volgt de uitvoering van de realisatie en geeft adviezen waarmee schade aan natuur beperkt wordt. Het Adviesbureau bekijkt of de aangegeven specifieke periode van overwintering, voorplanting en kraam e.d. actueel zijn (afhankelijk van de speciale klimatologische omstandigheden) en past zijn advisering en vrijgave voor uitvoering hierop aan. Naar het inzicht van de uitvoerende aannemer en aansluitend op de doelstelling wordt op deze wijze binnen de kaders zo flexibel mogelijk te werk gegaan. Tevens wordt onderhavig bureau betrokken bij de "groene" inrichting van het project. Het betreft bijvoorbeeld de detaillering van kasten en andere elementen voor vleermuizen. Hierbij zijn een aantal deelaspecten te onderscheiden:

1. Het treffen van tijdelijke maatregelen en ongeschikt maken huidige locatie;
2. Het (gefaseerd) slopen;
3. Eventueel andere zaken.

Bij elk van deze zaken zal van tevoren het terrein door onderhavig bureau onderzocht worden op de aanwezigheid van beschermde soorten, dan wel zal worden weergegeven hoe kan worden voorkomen dat verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden. Het terrein wordt daarna vrij gegeven door onderhavig bureau. Dit wordt vastgelegd door middel van een memo.

5.3 Planning versus seizoensactiviteiten beschermde soorten

De planning van de uitvoering wordt eens per maand, of minder of meer indien noodzakelijk, met onderhavig bureau doorgesproken zodat vroegtijdig kan worden aangegeven of er knelpunten ten aanzien van de seizoensactiviteiten van soorten zijn te verwachten (bijvoorbeeld broedseizoen van vogels). De planning zal dan, indien nodig, worden aangepast aan deze activiteiten. Dit wordt vastgelegd in een memo waarvan een afschrift naar de opdrachtgever (Provincie Gelderland) wordt gezonden.

5.4 Beschermden soorten worden aangetroffen tijdens uitvoering

Als er gedurende de uitvoering beschermde soorten worden aangetroffen op de bouwplaats wordt het werk stil gelegd en wordt contact opgenomen met Adviesbureau Mertens B.V. Indien mogelijk zullen de dieren worden weggevangen en in de omgeving worden uitgezet. Soms is dat niet mogelijk en moet er worden gewacht tot de dieren zelfstandig zijn vertrokken (soms in het geval bij vleermuizen). Indien er een soort wordt aangetroffen die niet in de ontheffing is genoemd dan wordt er contact opgenomen met het bevoegd gezag inzake de Flora- en faunawet.

5.5 Afwijkingen van de ontheffing

In de praktijk kunnen zich situaties voordoen die een handelwijze vergen die afwijkt van de in de ontheffing voorgeschreven werkwijze. In dat geval zal altijd in overleg met onderhavig bureau worden bepaald wat de juiste handelwijze is die de minst negatieve gevolgen voor de soorten heeft.

5.6 Niet voorziene situaties

Natuur is maar ten dele voorspelbaar. Er kunnen zich altijd situaties voordoen die op voorhand niet voorzien zijn. In dat geval wordt altijd contact opgenomen met onderhavig bureau dat een advies zal geven over de te volgen werkwijze.

6 UITVOERING FUNCTIEVRIJ MAKEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het vrijmaken van het terrein van beschermde soorten.

6.1 Niet voorziene situaties

Voor er daadwerkelijk met kan worden gestart met de sloop moet het terrein vrij zijn van beschermde soorten of soorten moeten zelfstandig kunnen weggkomen zonder dat er een reëel risico is dat deze soort wordt gedood of gewond. Met name daarom is in deze fase van het project aandacht voor beschermde soorten geboden. Als het terrein eenmaal functievrij is dan is het voor de meeste soorten niet meer aantrekkelijk om zich te vestigen. Voor alle werkzaamheden geldt dat als gedurende het werk (beschermde) dieren worden aangetroffen er contact wordt opgenomen met Adviesbureau Mertens BV (zie hoofdstuk 2 voor contactgegevens).

Slopen gebouwen

Voor aanvang van de sloop dienen deze te worden onderzocht op het voorkomen van vleermuizen en vogels. Hiertoe zal voorafgaand en gedurende de sloop worden gelet op vleermuizen en vogels. Indien vleermuizen en vogels worden aangetroffen worden specifieke maatregelen getroffen.

Afwerken terrein

Na de sloopwerkzaamheden van Rijstate, wordt het terrein functievrij gemaakt. Dat wil zeggen dat er in algemene zin een egaal, veilig en schoon terrein achtergelaten wordt voor de volgende uitvoeringsfase (aanlegfase).

6.2 Check terrein op potentieel ecologische knelpunten

Het gehele werkterrein wordt onderzocht waarbij de potentiële knelpunten ten aanzien van ecologie en in kaart worden gebracht. Te denken valt aan onvoorziene ruimtes en kelders waar eventueel toch vleermuizen zich zouden kunnen ophouden. Deze plekken worden aangegeven waarbij een advies wordt gegeven hoe hier mee dient te worden om te gaan. Met name zal hierbij de aandacht uitgaan naar rustende (vleermuizen) en broedende vogels (gelet op de planning).

7 UITVOERING

Na het functievrij maken is het plangebied voor de meeste soorten ongeschikt om zich te vestigen. Voor een aantal soorten is het echter juist wel geschikt. Het is noodzakelijk om dit zo te houden omdat er anders vertragingen kunnen ontstaan. Soorten die zich juist kunnen vestigen gedurende de bouw betreffen pioniersoorten als de steenmarter en sommige vogelsoorten. Het is derhalve mogelijk dat het noodzakelijk is om maatregelen te treffen om het terrein vrij te houden van beschermde soorten. Afhankelijk van de tijd van het gereedkomen van het bouwterrein (voorjaar, zomer, herfst of winter) en de feitelijke start van de bouw (periode braakligging) zijn speciale maatregelen gewenst tegen het zich vestigen van beschermde soorten.

Ter bepaling van deze speciale maatregelen zal periodiek, afgestemd op de seizoensactiviteit van de te verwachten soort, het werkterrein door onderhavig bureau worden onderzocht. Afhankelijk van het al dan niet aantreffen van beschermde soorten wordt een advies gegeven hoe met de situatie dient te worden omgegaan.

In de eerste plaats moeten op het terrein geen plaatsen gaan ontstaan waar de steenmarter of vogels zich kunnen vestigen. Daarnaast moeten er activiteiten op het terrein blijven plaatsvinden.

BIJLAGEN

1. BESLUIT EN ONTHEFFING FLORA- EN FAUNAWET

INCLUSIEF BIJLAGEN

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Provincie Gelderland
P.J. van der Eijk
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2013/0386.toek.sh

Bijlagen

2

Datum 11 april 2014
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Van der Eijk,

Naar aanleiding van uw verzoek van 18 november 2013 en de aanvullingen hierop van 23 januari 2014, 24 maart 2014 en 25 maart 2014, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2013/0386, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Provinciehuis Gelderland, HGH", gelegen in de gemeente Arnhem. Het project betreft vernieuwing van het provinciehuis (Het Gelders Huis) en de herinrichting van het parkeerterrein. De werkzaamheden betreffen renovatie en/of sloop van gebouwen, en verplanting of kap van platanen. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*).

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De gewone dwergvleermuis is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

SP-14-04-2014

Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen

Tot voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld holen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
11 april 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2013/0386

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantensoorten.

Instandhouding van de gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. Er is bij Rijnstate een zomerverblijfplaats van 12 exemplaren van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Bij Princenhof is 1 winterverblijfplaats van 15 exemplaren van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze blijft echter behouden. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in paragraaf 6.2 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Het voorkomen en de consequenties van beschermde soorten ter plaatste van en direct rond het Gelders Huis' van november 2013. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Vooraf zorgt u voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis. Er worden van te voren voldoende alternatieve verblijfplaatsen gecreëerd. U dient wel rekening te houden met de gewinningstijd.

Voor tijdelijke vervanging van zomerverblijfplaatsen met meer dan 10 dieren geldt een gewenningsperiode van minimaal 6 maanden waarin de gewone dwergvleermuizen actief zijn, met voorkeur inclusief het paarseizoen. Op deze manier wordt de functionaliteit van de zomerverblijfplaats gegarandeerd.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 april 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2013/0386

Echter, ondanks deze maatregelen wordt door het realiseren van de werkzaamheden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verstoord. Immers, de gewone dwergvleermuis wordt gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar de gewone dwergvleermuis wel in de omgeving aanwezig blijft komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

De zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft van toepassing. In de ontheffing zijn dan ook aanvullende voorschriften opgenomen.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'de bescherming van flora en fauna', 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Het belang 'de bescherming van flora en fauna' is niet van toepassing op uw project. Het doel van het project is immers niet de bescherming van de gewone dwergvleermuis. De aanvraag is daarom uitsluitend beoordeeld op grond van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrichtlijn. Het door u aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrichtlijn. Het belang genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder j, van het Vrijstellingsbesluit kan in dit geval echter wel aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring die afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding.

Door heroriëntatie van de provinciale taken en rijkskortingen is er minder behoefte aan huisvesting van medewerkers. De huidige bebouwing voldoet daarmee niet meer aan de eisen van de tijd.

SP - 14 - 04 - 2014

De huidige bebouwing in stand houden zou leiden tot hogere exploitatiekosten. De gebouwen zijn slecht onderhouden en bevatten tevens asbest. Door het (gedeeltelijk) realiseren van nieuwbouw zal het provinciehuis voldoen aan de taakstelling. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd is om de negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
11 april 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2013/0386

Daarnaast worden de werkzaamheden die nodig zijn voor de realisatie van het project uitgevoerd in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Ten behoeve van dit belang kan ontheffing worden verleend, mits geen benutting of economisch gewin plaatsvindt en zorgvuldig wordt gehandeld. Van benutting of economisch gewin van de gewone dwergvleermuis is geen sprake. Ik verwacht dat er door het realiseren van het project geen permanent negatieve effecten optreden ten aanzien van de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis.

Andere bevredigende oplossing

De werkzaamheden zijn locatiespecifiek en kunnen niet elders worden uitgevoerd. Renovatie en niets doen zou (op termijn) ook leiden tot het verlies van de verblijfplaatsen. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soort waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl. Om in te loggen heeft u uw gebruikerscode en wachtwoord nodig, voor de ondertekening een TAN-code. Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Bij het indienen van een digitaal bezwaarschrift vragen wij u naar een aantal gegevens uit deze brief. Maakt u schriftelijk bezwaar, vermeld in uw bezwaarschrift dan in ieder geval onze referentie en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt dit nummer in de rechter kantlijn in deze brief.

Op mijn.rvo.nl vindt u meer belangrijke informatie over het digitaal en schriftelijk indienen van een bezwaarschrift.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
Teammanager Vergunningen

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
11 april 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2013/0386

3P-14-04-2014

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van heer P.J. van der Eijk op 18 november 2013, namens de Provincie Gelderland en de aanvullingen hierop van 23 januari 2014, 24 maart 2014 en 25 maart 2014

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Provincie Gelderland (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Eusebiusplein 1A
Postcode en woonplaats: 6811 HE ARNHEM

Ontheffing **FF/75C/2013/0386** voor het tijdvak van: 11 april 2014 tot en met 15 december 2016

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Provinciehuis Gelderland, gelegen aan het Eusebiusplein in de gemeente Arnhem, één en ander zoals is weergegeven in figuur 3 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Het voorkomen en de consequenties van beschermde soorten ter plaatste van en direct rond het Gelders Huis' van november 2013

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevredering tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

FF/75C/2013/0386

SP-14-04-2014

1 van 3

Specifieke voorschriften

7. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals opgenomen in paragraaf 6.2 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Het voorkomen en de consequenties van beschermde soorten ter plaatste van en direct rond het Gelders Huis' van november 2013 (bijlage 2 bij dit besluit).
8. De tijdelijke en permanente verblijfplaatsen dienen:
 - Binnen het kerngebied van de groep, zo mogelijk binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats te worden geplaatst en dit buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
 - Verschillende microklimaten aan te bieden (clustering met verschillende richtingen).
 - Een locatie te hebben die gelijk of beter van kwaliteit is aan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte), aanvliegroute, vrije vliegruimte en lichtvrij en vrij zijn van verstoring en buiten bereik van predatoren.
 - Bij voorkeur aan gebouwen geplaatst te worden, bij uitzondering aan bomen.
 - Wat betreft locaties van tijdelijke vervangende zomerverblijfplaatsen van > 10 dieren, te worden afgestemd op aansluiting op een nabije vliegroute.
9. Voor tijdelijke vervanging van zomerverblijfplaatsen met >10 dieren geldt een gewenningsperiode van minimaal 6 maanden waarin de gewone dwergvleermuizen actief zijn, met voorkeur inclusief het paarseizoen.
10. U geeft aan rekening te houden met de kwetsbare periodes van de gewone dwergvleermuis. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige² op het gebied van vleermuizen.

Zorgplicht

Ik wijs u er op dat u op grond van artikel 2 van de Flora- en faunawet de maatregelen in voorschrift 7 in acht dient te nemen.

Overige voorschriften

11. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.
12. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
13. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

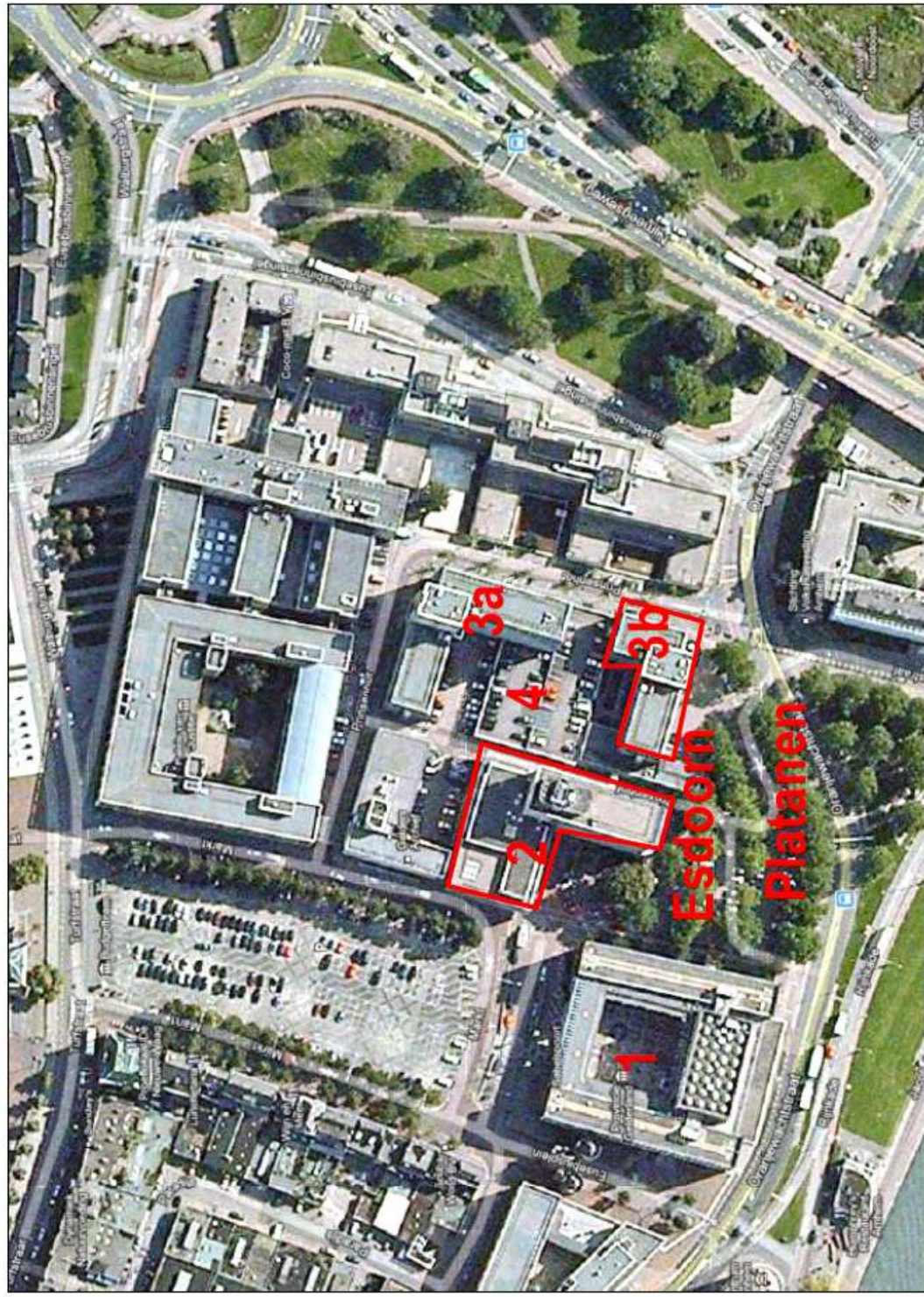
14. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
15. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

Den Haag, 11 april 2014

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
Teammanager Verduurzamen

Figuur 3. Kaart met ligging van de deelgebieden (1 = Provinciehuis, 2 = Rijnstate, 3a = Prinsenhof A, 3b = Prinsenhof B, 4 = parkeren).

Overige beschermde(zoogdier)soorten

Overige beschermde (zoogdier)soorten zoals de steenmarter en muurplanten zijn niet vastgesteld. Specifieke maatregelen zijn derhalve niet vereist.

6.2 Maatregelen

Verblijfplaatsen

Zonder het treffen van gerichte maatregelen kunnen gewone dwergvleermuizen gedood of gewond worden (A). Daarnaast zal als gevolg van de plannen, zonder het treffen van gerichte maatregelen, een vaste rust- en verblijfplaats verloren gaan. Hierbij treedt verstoring en verontrusting op van de gewone dwergvleermuis (B). Op grond hiervan worden de consequenties en procedurele overwegingen die voortkomen uit de aantasting van de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in onderstaande paragraaf uitgewerkt.

Voorwaarden uit de Flora- en faunawet ten aanzien van de aantasting van verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten zijn als volgt:

1. Er zijn geen alternatieven;
2. Het duurzaam voortbestaan van de populatie is niet in het geding.
3. Er is sprake is van een bij de wet genoemd belang.

Ad 1. Er zijn geen alternatieven

Het Gelders Huis betreft verouderd kantoorgebouwen. Rijnstate en Prinsenhof zijn verouderd en voldoet niet meer aan de hedendaagse eisen. Ook de omgeving (provinciehuus en parkeerterrein) dient vernieuwd te worden. Een andere functie voor het verouderde gebouw is niet te vinden. Er is geen alternatief voor de ingreep.

Ad 2. Duurzame voortbestaan van de soort

De gewone dwergvleermuis is de meest voorkomende vleermuissoort in Nederland. Bijna elke bebouwde kom bezit wel één of meerdere kolonieplaatsen van deze vleermuissoort. De soort heeft zijn vaste rust- en verblijfsplaatsen in gebouwen en foerageert voornamelijk in de nabijheid van bebouwing. De soort staat niet op de Rode lijst van Bedreigde Diersoorten.

De nieuwe bestaande situatie kan in dezelfde mate onderdeel gaan uitmaken van het leefgebied van de soort als de maatregelen worden getroffen. Indien er zorgvuldig wordt gehandeld, wordt de lokale populatie, en zeker de soort in het algemeen geen negatieve effecten ondervinden van de plannen.

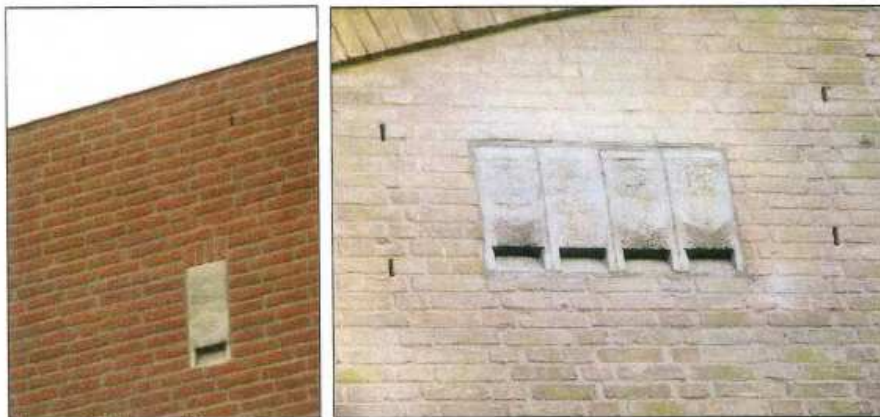
Om de aanwezige gewone dwergvleermuizen zo min mogelijk schade (A) toe te brengen, worden de volgende maatregelen getroffen:

- Voor de sloop in 2014 van Rijnstate moeten vier vleermuiskasten (type kraamkast, zie figuur 11) worden opgehangen aan een nabijgelegen gebouwen (zie bijlage 3) die niet worden gesloopt.

Figuur 11. Nestkasten kolonies.

- In de nieuwbouw van Rijnstate dienen op acht plaatsen vleermuiskasten te worden gerealiseerd (mede t.b.v. Prinsenhof).
- In de nieuwbouw van Prinsenhof dienen op vier plaatsen vleermuiskasten te worden gerealiseerd.

Figuur 12. Vleermuiskasten.

- Slopen of ongeschikt maken van gebouwen voor vleermuizen dient plaats te vinden in het voorjaar (half maart en april) of de nazomer (september tot half november) zodat aanwezige vleermuizen kunnen wegvliegen. In het winter(slaap)seizoen van november tot half maart en het seizoen dat er jongen zijn, van mei tot en met augustus, zijn vleermuizen namelijk erg kwetsbaar.
- In de nieuwbouw van Prinsenhof dienen op vier plaatsen vleermuiskasten te worden gerealiseerd.
- Voor de sloop dient door een vleermuisdeskundige te worden gecontroleerd of de vleermuizen daadwerkelijk zijn vertrokken op een avond met een minimale temperatuur van 10°C;
- Het slopen dient plaats te vinden door middel van strippen;
- De maatregelen dienen minimaal een week voor de sloop te worden uitgevoerd.

Foerageermogelijkheden.

Het is van belang dat wordt getracht om de bomen van de parkeerplaats te integreren in de plannen of dat de parkeerplaats weer groen wordt ingericht met inheemse bomen en struiken. In ieder geval dient even veel groen terug te komen als momenteel aanwezig. In de aanlegfase zijn voldoende alternatieven in de directe omgeving (uiterwaarden).

Ad 3. Belangen

Bij deze vraag staat de beantwoording centraal of de ingreep een bij de wet genoemd belang EN een groot openbaar belang heeft. De ingreep betreft een herontwikkeling van het beleid- en uitvoeringsapparaat van de provincie. Een ruimtelijke ingreep als deze is een bij de wet genoemd belang. Er is gezien de aard van de ingreep sprake van groot openbaar belang omdat het besturen van de provincie in een ieders belang is.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601